De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan den **Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.** Insendingen die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen

Zondag 7 Februari 1897. N°. 998.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

TWEEDE STUK.

XIX.

> Zij is gevallen, zij is gevallen, het groote Babylon, en is geworden een woonstede der duivelen. Openb. 18 : 2.

De »*mensch* der zonde" is iets anders dan de Duivel in eigen persoon. Met het optreden van Satan *begint* wel het smadelijk drama der ongerechtigheid, maar de »*mensch* der zonde" treedt eerst in het slottafereel op. Zelfs Judas is nog »de zoon des verderfs" niet. Bij hem volgt op zijn gruwel nog het wegwerpen van de zilverlingen, de bekentenis van verraad, het vluchten, en de zelfmoord, terwijl de »mensch der zonde" een God tergend, God trotseerend wezen zal zijn, een mensch die met hoon voor God op de lippen in den poel wegzinkt. Natuurlijk zal zijn inspiratie daarbij uit den Booze zijn, maar toch die inspiratie uit Satan zal in menschelijke gestalte, in menschelijke vormen, in menschelijke krachten uitkomen. Het zal een verschijning zijn, zooals Satan die buiten ons menschelijk geslacht niet kan laten opkomen. En zelfs waar de Openbaring gewaagt van het »Beest" en van het beeld van het Beest, heft dit allerminst het *menschelijk* karakter van dit gruwelijk optreden op. Dierlijk, beestachtig is hier niet genomen, als »uit de soort der dieren", maar als het menschelijke in die diepste zelfverlaging, die het dierlijke in boosaardigheid achter zich laat. Welnu, die »mensch der zonde" ware in het Paradijs, kort na den val, ondenkbaar geweest. Die »mensch der zonde" *kon* nog niet optreden in de dagen vóór den Zondvloed. Nog niet in Farao's dagen. Nog niet toen Judas zijn Heere verried. Nog niet toen het oude Rome wegzonk. Nog niet toen de Septembermoorden Parijs ontheiligden. Nu nog niet, en straks nog niet. Die mensch der zonde kan niet komen, indien niet vooraf de ontwikkeling van de in ons menschelijk geslacht gelegde krachten en schuilende gaven en talenten tot den hoogsten top zal geklommen zijn.

Enkel booze zin, louter vijandschap tegen God volstaat hier niet. Ook de krachten, de middelen, de instrumenten ter wapening moeten gereed zijn, om het volledig doorwerken van dien boozen zin mogelijk te maken. En dit nu was niet in het Paradijs, niet in Noachs dagen het geval. Tot die ontwikkeling van menschelijke kracht kan het eerst van lieverlede, en kan het ten volle eerst in het einde komen. Wat was de menschelijke kracht van voor drie eeuwen bij de macht van ons menschelijk leven op het eind der negentiende eeuw vergeleken? Reeds nu voorspelt de geest der wetenschap nog gansch andere machten en krachten voor de eeuw die komt. Zoo gaat het voort en voort, en zoo zal het blijven doorgaan tot den einde toe, tot ten leste het punt bereikt is, waarop het niet verder kan, als *elke* schuilende kracht ontdekt, losgemaakt, beheerscht en volledig aangewend zal zijn; en dan eerst zal die vreeselijke mensch kunnen opstaan, die, als in één hand al de draden van deze velerlei machten vereenigend, ze alle buiten God bezitten, tegen God richten, en als God zal willen aanwenden. Denkt ge u nu de »gemeene gratie" weg, dan zou die ontwikkeling van menschelijke kracht nooit gekomen zijn, dan zou het terrein voor die ontwikkeling ontbroken hebben, dan zou het al tot den chaos zijn teruggekeerd. En daarom nu is het, dat eerst in het optreden van den mensch der zonde het slottafereel van het drama der gemeene gratie zal worden afgespeeld.

Vraagt ge nu, of de »gemeene gratie" dan niet zichzelve weerspreekt, als ze heet »genade" te zijn, en eindigt met tot de sterkste openbaring der zonde te leiden, dan hebt ge hier scherp te onderscheiden. Het Kruis van Golgotha is en blijft het hoogste punt der particuliere genade, en nochtans is het op Golgotha dat der menschelijke boosheid het ontzettendst uitkomt. Is dit tegenspraak? Ge weet beter. Welnu, niet anders staat het hier. In de volledige ontwikkeling waartoe onder de hoede der »gemeene gratie" allengs ons menschelijk leven en 's menschen macht over de natuur voortschrijdt, wordt God verheerlijkt. Het is zijn bestel, zijn werk, dat er in uitkomt. *Hij* had al deze krachten in den menschelijken akker gezaaid. Zonder de gemeene gratie zou het zaad dat in dien akker school, nooit zijn uitgekomen, nimmer zijn opgebloeid. Dank zij de gemeene gratie ontkiemde, ontlook het, schoot het reeds hoog in de halmen, en zal het eens in vollen bloei staan, niet den mensch, maar Gode, den hemelschen Landman ten prijs. Het kunstige werk Gods dat Satan vernielen wilde, zal dan tóch voltooid zijn, en zijn voltooiing sluiten. De wereld, als ze geheel af is, zal God, als Bouwmeester en oppersten Kunstenaar verheerlijken. Wat het Paradijs in den knop was, zal dan volledig ontloken zijn. Alleen maar gelijk de mensch door zonde het Paradijs misbruikte, en daarom er uit verdreven moest worden, zoo zal ook de mensch der zonde dit gansche samenstel eens tegen God pogen te keeren, en deswege God verdaan worden door den Geest zijns monds.

Dit brengt ons vanzelf op *het Oordeel*; en ook in verband hiermeê moet de gemeene gratie bezien. Met de teekening van dit oordeel, gelijk Jezus ons die in Matth. 25 geeft, valt hier niet te rekenen. Die profetie teekent ons in twee breede trekken alleen het lot van hen, die tot den Christus Gods in ware geestelijke verhouding, of althans in valsche schijn-betrekking hebben gestaan. Die profetie geldt het oordeel in zijn middenpunt, herleid tot geloof of ongeloof aan den Christus, en daarbij is natuurlijk van de gemeene gratie geen sprake. Het is in Matth. 25 alleen de liefde om Christus' wil tot de heiligen, die toetssteen is voor eeuwig wel of eeuwig wee. Maar anders is het in het boek der Openbaringen. Daarin vindt ge niet alleen *profetisch* aangegeven, wat in het oordeel op den voorgrond treedt, maar ook *apocalyptisch*, wat in het oordeel den achtergrond zal vormen, en juist *dit* raakt de gemeene gratie.

Babylon neemt daarbij de hoofdplaats in. Niet het Babylon, waarheen Israël in ballingschap uittoog, maar het telkens zich verplaatsende, altoos stand houdende, telkens haar gelaat veranderende Babylon. Omdat Babylon in de dagen van Jesaia de wereldmacht vertegenwoordigde, en de groote stad van het groote wereldrijk was, dat destijds de samentrekking vormde van al wat menschelijke kunst, menschelijke macht, menschelijke wijsheid, menschelijke weelde, door menschelijke vindingrijkheid had uitgevonden en tot één samenstel ineengezet, daarom is Babylon de zinbeeldige naam geworden, ter aanduiding van *die geconcentreerde wereldmacht selve*. Daarom was dan ook in Jezus' dagen niet meer de aloude stad van Nebucadnezar, maar de stad op de zeven heuvelen, de groote wereldstad van Romes keizers het echte, wezenlijke Babylon. Daarom heeft zanger na zanger den naam van Babylon later zelfs op Parijs toegepast. En daarom kan in het algemeen gezegd, dat thans, bij de sneller gemeenschap tusschen land en land en de meerdere algemeenmaking van het wereldsch leven, die naam van Babylon, niet meer zoo eng op één bepaalde stad doelt, maar op de wereldmacht in haar algemeene uitbreiding. Gelijk intusschen in Jesaia's dagen de trekken voor het beeld van Babylon aan de stad van Nebucadnezar zijn ontleend, zoo worden die trekken in het boek der Openbaring van het keizerlijk Rome genomen, maar niettemin dienen ze zoo bij Jesaia als bij Johannes ter uitteekening van het ééne zelfde beeld, dat de wereldmacht als zoodanig, én de eeuwen door vertoont, én eens in haar voleinding in het laatste der dagen vertoonen zal.

De vraag hierbij is nu, welk dat beeld zal zijn. Zal het Babylon, waarover het slotoordeel zal gaan, de gedaante vertoonen van een verwilderde ruwheid, als waarin de zonde zich op lager trap van ontwikkeling openbaart, 't zij in onze achterbuurten, 't zij onder de wilde negerstammen van Afrika? Of wel zal dat jongste Babylon in den dag des oordeels de menschelijke ontwikkeling tot het toppunt van verfijning en veelzijdige ontplooiing hebben gebracht? Zoo het eerste, dan zou dit beduiden, dat de gemeene gratie haar glans had uitgedoofd. Zoo het laatste, dan zou dit het bewijs zijn, dat de gemeene gratie tot den einde toe voort zal gaan, luister over ons menschelijk leven te spreiden, en dat leven van binnen uit te doen glinsteren. En wat vindt ge nu? Sla het 18de hoofdstuk der Openbaring op, waarin Babylons val u geprofeteerd wordt. Reeds in het 14de hoofdstuk was de profetie van het naderend einde vooruitgegaan, toen de engel zong en uitriep: Babylon valt. Maar hier in het 18de hoofdstuk is het aan dien val toegekomen. De bode Gods die het oordeel voltrekken zal, daalt van den hemel neder; de glans van zijn verschijning straalt voor het aardrijk uit, of gelijk er letterlijk staat: »de aarde is verlicht geworden van zijne heerlijkheid". En nu gaat zijn roepen uit: »Zij is gevallen, zij is gevallen, het groote Babylon en is geworden een woonstede der duivelen". De afscheiding treedt nu in. De volledige breuke tusschen kerk en wereld wordt voltrokken. »Gaat uit van haar, mijn volk, opdat gij aan hare zonden geen gemeenschap hebt, en opdat gij niet omkomt in haar plagen, want hare zonden zijn vele voor God geworden, en God is harer ongerechtigheid gedachtig geweest." Trotsch, in zelfgenoegzame hoovaardij, woelt die wereldkracht nog tegen God in. »Zij zegt in haar hart: Ik zit als een koningin, en ben geen weduwe, en zal geen rouwe zien". En juist dan zal haar doem, plotseling, »op éénen dag komen, dood, rouw en honger, en ze zal met vuur verbrand worden, want sterk is de Heere onze God in zijn oordeel."

Hier hebt ge dus wel waarlijk de teekening dier saamgetrokken wereldmacht op het eigen oogenblik van haar finalen ondergang. En welk een teekening breidt zich nu voor u uit? Geen wilde macht is het, maar een »sterke stad", beeld van een welgeordende en ineengezette macht. »Wee, wee *de groote stad* Babylon, *de sterke stad*, want haar oordeel is in één ure gekomen." En in die stad schittert de pracht van »het goud, van het zilver, van kostelijk gesteente, van paarlen, van fijn lijnwaad, van purper, van zijde, van scharlaken, van allerlei welriekend hout, van allerlei ivoren snijwerk, van allerlei sieradiën gemaakt van het kostelijkst hout, van koper, van ijzer en van marmersteen". Het is in die stad alles volgetast van »kaneel, van reukwerk, van welriekende zalf, van wierook," volgeladen van »wijn en olie en meelbloem, en tarwe," volgestuwd van »lastbeesten en schapen, van paarden, van rijtuigen", en de menschen wandelen om als welgedaan naar het lichaam en fijn ontwikkeld naar den geest (»vol van lichamen en zielen der menschen"). Er is in rijken overvloed »de vrucht der begeerlijkheid", er is »wat lekker is", en wat »heerlijk" aandoet. »Scheepvaart en handel" zullen tieren en bloeien in ongekende welvaart. Er zal een »weelde" heerschen, die alles verblindt, »kostelijke rijkdom" zal den toon aangeven. In wegsleependen toon zal de zuiverste, de keurigste muziek alle weegeklag overstemmen. Er zal zijn »de stem der citerspelers, en de stem der zangers, het geklank van de bazuin en het geluid van de fluit." Kunstenaars van alle kunst zullen het leven verheerlijken. Vooral in de avondure, als het kunstlicht ontstoken is, zal de glorie van dit Babylon uitstralen. Tooverij zal aan het leven een mysticken glans geven. Het zal alles één banket en één feestmaal zijn. Zonder einde de stem des bruidegoms en der bruid. Aldus zal dit groote Babylon op het aardrijk schitteren, en alzoo zal dit groote Babylon »in één ure verwoest worden."

Bij manier van voorweeën werd zulk oordeel reeds herhaaldelijk voltrokken aan elke concentratie van de wereldmacht, die tijdelijk Babylon heeten mocht, en daarna onderging. Zoo is het gezien aan het Babylon van Nebucadnezar, zoo is het rijk der Pharao's ondergegaan, ondergegaan ook het Rome van keizer Augustus. Iets ook voelde men er van toen voor nu twintig jaren een deel van Parijs in de petroleumvlam opging, en het volk van die stad zich met rattenvleesch voedde. Maar toch, dat alles zijn slechts de *voorweeën* geweest, voorweeën die zich allicht nogmaals herhalen zullen, maar in dat alles was nog niet de vernietiging van Babylon als zoodanig. In die voorweeën ging Babylon hier onder, om ginds zich weer op te richten, en haar macht te herstellen. Wat daareutegen de Openbaring van Johannes ons profeteert, is niet een *tijdelijk* verbleeken van die wereldmacht. Ook niet haar ondergang in een bepaalde plaats. Neen, maar haar algeheele, haar finale ondergang, zulk een ondergang, dat ze daarna niet meer zijn zal. Dan »zal de groote stad Babylon met geweld geworpen worden in den poel des vuurs, *en ze zal niet meer worden gevonden.*" Haar oordeel zal in één ure komen. Al wie haar lief had zal weenen, maar er zal vreugdegejuich bij Gods engelen en bij de heiligen op aarde zijn, want er zal een oordeel Gods in spreken. Want als Babylon verdaan is, dan zal onder haar grondvesten, diep in de aarde gevonden worden, »het bloed der profeten en der heiligen, en aller dergenen die gedood zijn" in hun strijd en worsteling tegen de ongoddelijke wereldmacht.

Hiermede is de gestelde vraag alzoo beantwoord, Op het oogenblik van haar ondergang zal Babylon, d. i. de uit het menschelijk leven zich ontwikkelende wereldmacht niet het beeld van een woeste horde, niet het beeld van verdierlijkte ruwheid, maar integendeel het beeld van de hoogste ontwikkeling vertoonen, waarvoor het menschelijk leven vatbaar is. De fijnste vormen. De rijkste ontplooiing van weelde en luister. De volste schittering van wat het leven glinsteren doet en verheerlijkt. Hieruit weten we dus, dat de »gemeene gratie" ten einde toe door zal gaan, en dat eerst wanneer die gemeene gratie alle kracht die in het menschelijk leven schuilt, zal hebben doen uitkomen, »de mensch der zonde" het geëffende terrein van zijn machtsontwikkeling zal vinden, en dat alsdan eerst het einde nabij is, en het oordeel, niet geleidelijk, maar plotseling, op één dag, in één uur komt.

Natuurlijk moet ook hierbij tusschen de tweeërlei zeer onderscheiden werking der gemeene gratie onderscheiden worden. De »gemeene gratie" werkt op geheel ons menschelijk leven in, maar op alle stukken van dit leven niet op even gelijke wijze. Er is een gemeene gratie die zich op het *innerlijke*, er is een ander deel der gemeene gratie dat zich op het *uiterlijke* van ons menschelijk leven richt. De eerste werkt overal waar burgerlijke gerechtigheid, huislijke zin, natuurlijke liefde, menschelijke deugdsbetrachting, scherping der publieke conscientie, rechtschapenheid, trouw onder menschen, en zin voor vroomheid het leven doordringt. Het andere deel der gemeene gratie openbaart haar werking, als de macht des menschen over de natuur toeneemt, uitvinding na uitvinding het leven verrijkt, sneller gemeenschap tusschen land en land tot stand komt, de kunsten opbloeien, de wetenschappen onze kennis verrijken, de gemakken en genougten des levens zich vermenigvuldigen, als er glans op alle levensuiting komt, de vormen zich verfijnen, en het algemeene beeld des levens wint in aantrekkelijkheid.

Maar niet die *beide* werkingen zullen in het eind der dagen in het »groote Babylon" tot volkomenheid gedijen. De glorie van de wereldmacht, die in het oordeel ondergaat, zal alleen in die tweede soort van ontwikkeling bestaan. Verrijking van het *uitwendige* leven, zal met de verarming van het *inwendige* leven hand aan hand gaan. Die gemeene gratie die het menschelijk hart, de menschelijke verhoudingen, de publieke usantiën bewerkt, zal aldoor inkrimpen en minder worden, en alleen die andere werking der gemeene gratie, die het menschelijk hoofd en de menschelijke zinnen verrijkt en streelt, zal haar voleinding tegemoet gaan. Een op het schoonst en blankwit gepleisterd praalgraf, maar voor wie het ontsluit, vol van dorre, riekende doodsbeenderen. Het schitterendst leven van buiten, met den dood in het hart. Dat is het Babylon, dat ten oordeel rijpen zal, en wie nu de schittering van het menschelijk leven in onze eeuw met de dofheid van het leven in de eeuw die voorafging, vergelijkt, die weet waar het heengaat, en welk oordeel hij nu reeds over die ongekend rijke ontwikkeling van ons *uitwendig* menschelijk leven heeft te vellen.

Feitelijk moet derhalve worden toegegeven, dat de »gemeene gratie" van de

De Martelaren.

CCXXXIII.

THOMAS WITLÉ.

De dood van den vromen Eduard VI had den marteldood van menigen trouwen dienaar des Woords ten gevolge. Tot hun getal heeft ook de leeraar van Kirkby, in het graafschap Essex, behoord. Reeds eenigen tijd had Thomas Witlé het onweer, dat hem zou treffen, zien aankomen. Toch week hij geen oogenblik van zijnen post, noch verflauwde hij in den ijver, waarmeê hij Gods Woord verkondigde. Eindelijk werd hij gevangen genomen door zekeren Thomas Alablaster, een karakterloos man, die op deze wijze zich eenige kerkelijke voorrechten en inkomsten wilde waardig maken. Eerst bracht Alablaster zijnen gevangene naar den kanselier Gardiner, den bisschop van Winchester. Daar deze toen reeds leed aan de ziekte, waaraan hij later stierf, was hij zeer ontstemd, dat de gevangene bij hem gebracht werd. Met bittere woorden overlaadde hij den vervolger, zeggende: »Is er buiten mij niemand meer, tot wien gij dat uitschot der menschheid (hij weest hem op Witlé) kunt brengen? Loop naar de galg en val mij niet langer lastig."

Toen Alablaster zich teleurgesteld zag in zijne verwachting, de gunst van den machtigen kanselier te verwerven, wist hij niets beters te doen dan zijnen gevangene naar den bekenden Londenschen bisschop Bonner te brengen. Bij dezen slaagde hij beter. Bonner liet Witlé eerst in den kerker brengen, waarin ook Philpot gezeten had. Kort daarop veranderde hij van handelwijze tegenover Witlé. Hij liet hem namelijk bij zich komen, behandelde hem zeer vriendelijk en wilde niet met hem spreken, tenzij hij zijn hoofd gedekt had. Hij toonde hem den grootsten eerbied voor zijn verstand, zijn kennis, zijn buitengewone bescheidenheid en andere deugden, die hij in hem zag.

Hij achtte hem waardig een grooten staat van dienaren, een kostbaar huis, een diakonaat of aartsdiakonaat in een groote stad. Zelfs verklaarde de bisschop, dat zijn gevangene hem even dierbaar was als zijn eigen leven. Indien deze nu maar de dwalingen prijs gaf, waartoe hij met velen vervallen was, en tot de gemeenschap der kerk terugkeerde, zou hem groote eere gegeven worden.

En niet alleen de bisschop behandelde Witlé met onderscheiding, ook zijne ondergeschikten, de priesters, kwamen bij hem en aten en dronken met hem. Ook zijn verblijf was aanlokkelijk, want hem was een keurige kamer in het bisschoppelijk paleis afgestaan, alsof hij tot het gevolg van den kerkvorst behoorde. Kortom, men wendde in het kamp der Roomschen alles aan, om Witlé tot wankelen, tot herroepen te brengen. En dit gelukte maar al te goed. Hoe lang ook de martelaar weerstand mocht bieden aan de verzoeking tot verloochening van zijnen Heere, eindelijk werd hij gevangen in het net der vleierijen en des ijdelen lofs. Hij viel en verklaarde zich bereid tot onderteekening van die artikelen en bepalingen, welke men hem zou voorleggen. Toen deze knecht Gods zich zoo van zijnen Heere gewend had, werd hij een proci van Satan. De hel juichte. De bisschop en zijne medestanders jubelden, toen zij de stukken voor zich legden, daareven door Witlé geteekend, waarbij hij zijne belijdenis van de waarheid herriep en de soldij der wereld en der Roomsche kerk aannam.

Maar zie, ofschoon Witlé zijnen God had vergeten, de Heere vergat zijnen knecht niet. Hij bracht den oproerling weêr onder zijne gehoorzaamheid. Witlé werd onrustig over zijne verloochening. Tegenover de barmhartigheid Gods jegens hem kwam zijne zonde te scherper uit. Hij weende bitterlijk als eens Petrus en viel op zijn knieen, om vergiffenis smeekende aan Hem, Dien hij door zijne herroeping had bedroefd en onteerd. Dit was echter niet genoeg. 't Gepleegde kwaad moest ook beleden worden voor den bisschop en de onderteekening teruggenomen.

Tot dit laatste begaf Witlé zich naar den griffier Jonson, onder wiens berusting zijne herroeping was en vroeg hem, het stuk te mogen zien, dat hij geteekend had, alsmede de namen der getuigen, onder voorwendsel, dat hij zich wilde overtuigen, dat de griffier zich niet vergist had. Niets kwaads vermoedende, gaf deze hem het gevraagde. Witlé zag dit door, terwijl de griffier met andere dingen bezig was, en toen hij het gelezen had, scheurde hij het in duizend stukken. De woede van Jonson over deze daad kunnen wij ons gemakkelijk voorstellen. Dadelijk liet hij Witlé gevangen nemen en naar den bisschop brengen, waaraan de martelaar zich kalm onderwierp. Toen Bonner vernomen had wat er gebeurd was, geraakte hij buiten zichzelven van kwaadheid. Hij viel op den gevangene aan, greep hem bij den baard, trok er al de haartjes uit en sloeg hem daarna met vuisten. En niet eerder hield hij op van den martelaar, dan toen deze als dood aan zijne voeten lag.

Nadat Witlé weer bijgekomen was begon Bonner hem uit te schelden: »Ongelukkige", riep hij, »ik had van u een goede gedachte, maar nu heb ik mijn vertrouwen in u verloren! Natuurlijk werd Witlé nu in eene gevangenis geworpen, waarin hij tien weken bleef. Dien tijd gebruikte hij, om zijne medegevangenen te troosten en te vermanen. Zelfs overmigde hij een Arriaan (een verwerper van de Godheid des Zoons) van zijne dwaling en werd hem een leidsman naar Christus. Ook buiten de gevangenis zond Witlé brieven, waarin hij schreef van zijnen val en van de genadige opbeuring door den Heere. Waar dit heugelijk nieuws in de tenten der vromen werd vernomen, was er blijdschap en dankte men God, dat hij zijne ontferming aan Witlé had getoond en in hem aan zijne kerk. De zes laatste weken zijns levens bracht de martelaar door in de gevangenis van Newgates, waar hij nieuwe aanvallen van Rome's priesters te dragen had, maar hij bleef staande. Toen nu Bonner zag, dat hij met Witlé niet meer vorderde, verklaarde hij hem een ketter, ontdeed hem van zijn pauselijk gewaad, dat hem eerst was aangetrokken, ten overstaan van het volk en ontwijdde hem. »Ga, ongelukkige," zeide hij tot hem, »ga van hier, gij zijt geen priester meer, maar een ketter". Hierop antwoordde Witlé: »Houd mij duizendmaal voor een ketter, indien gij wilt, 't raakt mij niet," daar de Heere mij voor zijnen dienaar houdt.

Kort daarop werd door den rechter het doodvonnis over den martelaar uitgesproken, nadat hij nog 4 uren achtereen voor de waarheid Gods had gestreden. Toen hij weer in den kerker kwam, bracht hij den hem nog rustenden levenstijd door in gebed en met schrijven aan zijne broeders. Den 27en Januari 1556 werd hij met 7 andere martelaren, onder wie ook de bekende Arriaan behoorde, verbrand op een der pleinen van Londen.

DE GAAY FORTMAN.